

Miljøministerens besvarelse af spørgsmål nr. AN-AP stillet af Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg

Spørgsmål AN

"Miljøministeren bedes redegøre for, hvorfor der tilsyneladende sker en stigning i algeforekomster og iltsvind i de danske farvande og søer"

Spørgsmål AO

"Ministeren bedes redegøre for, hvilke initiativer, hun vil tage for at nedbringe algeforekomster og iltsvind i de danske farvande og søer".

Spørgsmål AP

Ministeren bedes redegøre for, hvordan hun vil sikre, at Danmark kan overholde sine forpligtelser om at vandet i Danmark skal have god økologisk standard i 2015?

Svar

Vi har netop i disse uger en alvorlig situation med iltsvind i flere danske farvande. Vi ser billeder af kraftige algeforekomster, og i flere fjorde og søer er der reel risiko for, at vi får en omfattende fiskedød.

Det er selvfølgelig billeder, der gør et stort indtryk på alle os, der hver dag kæmper for at sikre et bedre miljø i Danmark.

Derfor er jeg også glad for, at vi får lejlighed til i dag at diskutere situationen og de mange initiativer, som vi allerede har taget og er på vej med for at sikre et bedre vandmiljø i Danmark.

For det handler selvfølgelig også om at sikre, at vi som politikere træffer de rette langsigtede beslutninger. At vi ikke med hovedet under armen begynder at føre politik som

vinden blæser, fordi en række fjorde netop nu virkeligt mangler blæst.

Derfor er det helt afgørende, at vi ser på proportionerne og historikken bag den nuværende situation med iltsvind flere steder.

For iltsvind er langt fra noget nyt fænomen. Det er i høj grad et naturligt fænomen, der har været kendt i de seneste 100 år. Og det er et fænomen, der hænger snævert sammen med bestemte vejrforhold.

Iltsvind opstår, når der ved hav- eller søbunden bruges mere ilt end der tilføres. Indtil begyndelsen af 1980'erne var iltsvind således mest kendt som et naturligt fænomen, der i varme, solrige og vindfattige somre optrådte i nogle søer og i visse havområder. I f.eks. Mariager Fjord har der meget langt tilbage i tiden været konstateret iltsvind.

På grund af de naturlige forhold i Mariager fjord er den særlig følsom over for iltsvind. Bundvandet i den dybe del af fjorden udskiftes kun med års mellemrum med frisk vand, og der er derfor næsten altid iltfrit ved bunden.

Regelmæssigt tilbagevendende iltsvind er også observeret i det sydlige Lillebælt, hvor det med sikkerhed er kendt i de seneste 100 år. Også i Limfjorden har der været naturligt iltsvind langt tilbage i tiden.

Derfor er den aktuelle situation ikke usædvanlig eller specielt overraskende. Sommeren 2006 har netop været usædvanlig varm og vindstille, hvilket er præcis de faktorer, der øger risikoen for iltsvind og stigende algeforekomster. Det vil DMU's rapport om iltsvind, som næste gang udkommer på fredag også bekræfte.

Man kan så spørge, om de danske farvande er blevet mere udsatte for iltsvind, når betingelserne med varme og stille somre som i år er til stede? Det er der heller ikke belæg for at hævde.

Lad mig henvise til [denne] rapport fra Danmarks Miljøundersøgelser. Den udkom sidste år, og heri konkluderede forskerne blandt andet at:

- Der siden 1989 er sket *meget betydelige* reduktioner i udledninger til vandmiljøet af kvælstof, fosfor og organisk stof med spildevand og kvælstof fra dyrkede arealer – og at:
- Reduktionerne i udledningerne har betydet, at natur- og miljøforholdene i vandområderne generelt er blevet bedre.

Der stadig problemer, men udviklingen går altså i den rigtige retning.

I *søerne* er vandkvaliteten samlet forbedret væsentligt fra 1989 til 2004 især på grund af de nedsatte tilførsler af fosfor. Forbedringerne ses ved et fald på op imod 25 % i mængden af alger i sommerperioden, og en forbedring af vandets klarhed.

I *fjordene* er der registreret en markant forbedring af forholdene i perioden 1989 til 1993, idet mængden og produktionen af alger er faldet, og vandet samtidigt blevet klarere. Siden da er der ikke sket nogen generel udvikling i mængden af alger

I de *åbne indre farvande*, dvs. Kattegat, Øresund og Bælthavet, er mængden af alger faldet væsentligt, og klarheden er steget fra 1989 til 2004. Der er også sket et fald i mængden af alger i forhold til 1980'erne.

Iltindholdet i de lagdelte fjord og i de indre åbne farvande er faldet i månederne juli til november siden 1970'erne.

Siden 1990'erne har der ikke været nogen tydelig tendens hverken til det bedre eller værre i mængden af ilt i bundvandet.

I nogle år bliver den generelt positive udvikling sløret af naturlige år til år variationer som følge af vind- og vejræssige forhold. Det er tilfældet i år og var tilfældet tilbage i 2001, hvor alger strømmede ind fra Østersøen til Øresund og Bælthavet.

Jeg siger dette for at få proportionerne på plads for den debat, vi skal have i dag. Og ikke fordi jeg vil negligere de problemer, vi har med iltsvind.

Tværtimod. Mængden af alger og omfanget af iltsvind er stadig så højt, at der fortsat er behov for en yderligere indsats.

Regeringen intensiverer derfor indsatsen i de kommende år. Lad mig nævne *tre overskrifter* for indsatsen i de kommende år.

For det første indsatsen for at føre vandrammedirektivet og vandmiljøplan III ud i livet.

Den fortsatte indsats er her i disse år ved at skifte spor fra den generelle regulering, vi kender fra de tidligere vandmiljøplaner, til en mere målrettet indsats.

De kommende 2009-vandplaner med indsatsprogrammer i medfør af miljømålsloven og vandrammedirektivet vil være grundlaget for indsatsen. I årene frem til 2009 skal der derfor ske en nærmere og konkret kortlægning af behov for indsats for de enkelte vandområder.

Det er helt i overensstemmelse med sagkundskaben – f.eks. her i bogen Iltsvind, hvor forskerne fra DMU skriver på side 113: "*Vandmiljøplanerne er et vigtigt skridt på ve-*

jen. Men hvis man skal nå miljømålene og begrænse omfanget af iltsvind i de danske farvande, er en yderligere og målrettet indsats nødvendig. I den indsats er det vigtigt at tage udgangspunkt i hvert enkelt områdes særlige behov.”

Allerede fra begyndelsen af 2007 vil de nye statslige miljøcentre tage fat på den ny vandplanlægning, som bliver krumtap for vandmiljøindsatsen i perioden frem til 2015 og den videre planlægning frem til 2027. Planlægningen vil fastlægge konkrete mål for de mange forskellige vandområder, som skal nås inden udgangen af 2015 – alternativt 2027, og skabe grundlag for at prioritere indsatsen til de vandområder, hvor behovene for forbedringer er størst.

Den prioriterede indsats er også helt i tråd med de initiativer, som vi i de kommende år skal arbejde intenst med at udmønte. Lad mig uddybe nogen af disse initiativer.

Vandmiljøplan III (VMP III) aftalen løber frem til 2015 med evalueringer i 2008 og 2011. Med aftalen skal udvaskningen af kvælstof reduceres med 13 %, der indføres bufferzoner på 300 meter til særlige naturtyper, hvor der ikke må ske udvidelse af husdyrproduktion, og der forventes en halvering af fosfor-overskuddet ved anvendelse af afgifter, mere effektiv fodring og ny teknologi.

Men det er klart, at resultaterne ikke nås natten over – igen med citat fra DMU-rapporten på side 116: ”Der kan gå flere år fra landbruget ændrer praksis til det er muligt at måle den fulde virkning i vandmiljøet”.

- Ved evalueringer vil fremdriften i de generelle reduktionsmål samt behovet for yderligere indsats blive vurderet. Der er således i VMP III indbygget en tæt sammenhæng til implementeringen af vandrammedirektivet og opfyldelsen af direktivets målsætninger.
- De forbedringer af spildevandsrensningen i det åbne land, som i disse år gennemføres i kommunerne, vil

reducere forureningsbelastningen på vandløb og søer. Med hensyn til næringsstoffer er det særligt udledningen af fosfor i oplande til søerne, der vil blive reduceret, men der vil også være en sideeffekt i form af en reduceret udledning af kvælstof som følge af den forbedrede rensning.

Vi sidder altså langt fra passivt og venter på kortlægning i 2009.

For det andet vil jeg fremhæve den indsats for at begrænse landbrugets udledninger, som vi lægger op til med den nye regulering af husdyrbrugene.

- Lovforslaget om miljøregulering af husdyrbrug tager udgangspunkt i, at det nuværende beskyttelsesniveau for nitrat og fosfor er gældende frem til, at de nye planer om vand og Natura2000-områder er blevet udarbejdet. På dette tidspunkt vil der være et nyt fagligt grundlag for yderligere miljøindsatser, hvor de er nødvendige. Regeringen er indstillet på at fastholde amternes nuværende beskyttelsesniveau.

Dertil kommer, at den nye godkendelsesordning for husdyrbrug vil medføre en række solide miljøtiltag suppleret med en skærpet kontrolindsats:

- Vi vil få styr på alle miljøudslippene fra de mellemstore brug (75-250 DE), der udvider produktionen
- Vi indfører et generelt krav om reduktion af ammoniakudslippet ved udvidelser, stigende fra 15 % i 2007 til mindst 25 % i 2010. Ammoniak bidrager også til kvælstofbelastningen af havområderne.
- Der kommer et krav om nedfældning af gylle på sort jord og græsmarker i bufferzonerne fra 2007. Fra 2011 gøres kravet generelt.
- Suppleret med et krav om fast overdækning af nye gyllebeholdere 300 meter fra naboer og 300 meter fra sårbare naturområder.

- Samtidigt fordobles antallet af tilsyn med den store gruppe af mellemstore brug
- Når vand- og naturplanerne foreligger i 2009/10 skal de lægges til grund for de efterfølgende godkendelser.

Endelig for det tredje er der jo ikke mindst i dag grund til at fremhæve den massive ekstra indsats for natur- og miljø, som regeringen lægger op til i finanslovsforslaget for næste år.

- Af den ekstra milliard, som regeringen har sat af til natur- og miljø, forventer regeringen frem til og med finansloven for 2009 at bevillige i alt ca. 700 mill. kr. til en særlig natur- og vandindsats. Indsatsen vil tage sigte på at leve op til målene i såvel vandrammedirektivet som Natura 2000 direktiverne. Og indsatsen vil i høj grad ske i ådale og deres oplande, kyster, lavvandede fjorde, søer, vandløb m.m., hvor der kan gøres en indsats for at reducere næringsstofbelastningen.

Den ekstra indsats vil give mulighed for markante nedbringelser af udledningerne til det danske vandmiljø – og samtidig give mulighed for en masse forbedrede naturoplevelser til os alle. Det burde vi alle her om bordet kunne glæde os over i dag.

AP

Så bliver jeg spurgt – [i spørgsmål AP] – om, hvordan jeg vil sikre, at vi kan leve op til Vandrammedirektivets forpligtelser til ”god økologisk standard” i 2015?

Vi er nu igennem den første etape i vandrammedirektivets planlægningsproces, nemlig basisanalysen. Den opsamler viden om vandområdernes tilstand og om de menneskeskabte påvirkninger af vandområderne samt en allerførste vurdering af, om der er behov for en indsats for at kunne opfylde direktivet.

Jeg har til udvalgets orientering den 30. juni i år sendt den såkaldte risikovurdering, som er en sammenskrivning af, hvad amtskommunerne har rapporteret som led i gennemførelsen af basisanalysens sidste del.

Den bekræfter umiddelbart det indtryk, vi gennem de seneste 10 år allerede har fra de årlige overvågningsrapporter, som amtskommunerne og DMU udarbejder. Nemlig at de seneste mange års fælles indsats for at forbedre vandmiljøet virker. Indholdet af kvælstof og fosfor i vandmiljøet falder fortsat - men ikke tilstrækkeligt til at opfylde alle amtsmålene. Det er ikke nogen nyhed.

I vandrammedirektivet er den generelle bestemmelse, at målet om en god økologisk tilstand skal opfyldes i 2015. For nogle områder er vi ikke langt fra målet nu, men for andre områder er der længere til at nå målet. Det er klart, at direktivet fra år 2000 også rummer undtagelsesbestemmelser.

Men Vandrammedirektivets generelle mål er ambitiøse - det har vi vidst fra direktivets vedtagelse i 2000 - og vi ved, at det kommer til at koste – også selv om vi anvender undtagelsesbestemmelserne. For mange års vandmiljøindsats i Danmark viser jo med al tydelighed, at det kan tage mange år at genoprette vandområdernes naturlige tilstand – uanset at vi allerede er gået i gang.

I nogle fjorde og søer betyder det hydrologiske kredsløb, at vi oplever en forsinkelse på op til 10 – 20 år før indsatsen i oplandet slår i gennem i vandmiljøet, og at vi her må have lidt længere tålmodighed end 2015 før vi får opfyldt målene.

Vandmiljø-indsatsen har siden 1987 kostet 9 mia. kr. i anlægsinvesteringer og ca. 2 mia. kroner i årlige driftsomkostninger.

Først i løbet af 2009 vil det være muligt til at bedømme omfanget og behovet for tiltag for at opnå vandrammedirektivets miljømål i 2015.

Det skyldes i hovedsagen tre forhold.

For det første kender vi endnu ikke vandrammedirektivets endelige miljømål. De bliver først fastsat af EU-kommissionen i løbet af 2007 på grundlag af en sammenligning (den såkaldte interkalibrering) af metoder til vurdering af miljøtilstanden i de enkelte EU-medlemslande.

Den aktuelle risikovurdering er udført på grundlag af de gældende miljømål, som er optaget i amtskommunernes regionplaner – simpelthen fordi vi ikke kender målniveauerne endnu. Når vi ikke kender de nye mål, er det er helt logisk at bruge de eksisterende mål, det har mange andre lande også valgt at gøre. Det fornemmer jeg nu også, at der er bred accept af.

For det andet har det ikke været muligt for amterne at udarbejde vurderinger, der i detaljer giver en sikker beskrivelse af den forventede målopfyldelse. Det er primært vanskelighederne med konkret at indkalkulere effekterne på de enkelte vandforekomsters tilstand af regeringens mange initiativer: Vandmiljøplan III, indsatsen overfor spredt bebyggelse i det åbne land, laksehandlingsplanen mv.

Hertil kommer rækken af yderligere initiativer, der er kommet til, siden amterne gik i gang med risikovurderingen.

Under miljømilliarden forventes der som nævnt at bliver afsat i størrelsesordenen 700 mio. kr. inden for de næste to-tre år til natur og miljø.

Miljømilliarden vil blive udmøntet med 96,5 mio. kr. i 2006, 285 mio. kr. i 2007, 385 mio. kr. i 2008 og 235 mio. kr. i 2009.

Dertil kommer, at den nye godkendelsesordning for husdyrbrug som nævnt vil medføre en række solide miljøtiltag suppleret med en skærpet kontrolindsats.

For det tredje er formålet med basisanalysen ikke at opgøre behovet for nye initiativer. Basisanalysen er et redskab, som grovsorterer de områder, hvor mål ikke umiddelbart vurderes at kunne opfyldes inden 2015 og som derfor skal undersøges nærmere. Formålet med basisanalysen er på denne måde at skabe grundlag for den næste etape i vandplanlægningen.

Næste etape af implementeringen af Vandrammedirektivet omfatter udarbejdelsen af vandplaner med miljømål for vandområderne.

Vi kommer hermed til at tage hul på en meget omfattende proces. Der vil blive rig mulighed for alle borgere, organisationer og myndigheder til at deltage i processen. Der bliver i alt tale om 2 høringsprocesser. Den første er idefasen, som løber i 2007, hvor staten indkalder forslag og ideer til hvad der skal ind-

drages i vandplanen. I 2008 gennemføres en ny høringsfase om statens forslag til vandplaner.

Denne dialog er meget vigtig. Vandrammedirektivet kan dermed medvirke til at skabe mere gennemsikuelighed i vandforvaltningen, samt give alle involverede en bedre forståelse for nødvendigheden af indsatsprogrammerne.

Udarbejdelse af vandplaner bliver en af de statslige miljøcentres hovedopgaver i relation til implementeringen af vandrammedirektivet, når de ved årsskiftet 2007 påbegynder deres arbejde.

Efter færdiggørelsen af vandplanerne følger vandrammedirektivets tredje etape - indsatsplanlægningen, som omfatter initiativer, der skal være iværksat i 2012 for at miljømålene kan være opnået i 2015 – 2021 og 2027.

Så afslutningsvis: Regeringen har sat mange nye initiativer i værk. I relation til vandrammedirektivet skal vi først kende målniveauerne, før vi kan igangsætte yderligere målrettede initiativer.

Men i den mellemliggende periode lægger regeringen op til en intensiveret indsats for et bedre vandmiljø i Danmark. Indsatsen er koncentreret omkring udrulningen af VMPIII-aftalen, den nye landbrugsregulering, indsatsen mod spildevand fra spredt bebyggelse og naturgenopretning for miljømilliarden.